

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

VII. ULUSLARARASI BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI BİLDİRİLERİ

**25-28 EYLÜL 2012
SELANİK**

20. - Mahmut, Et. -rup., Lâsogca-Lyas

BALONIQUE 1913

ANKARA 2012

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

**VII . ULUSLARARASI
BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI
BİLDİRİLERİ**

**25-28 EYLÜL 2012
SELANİK**

ANKARA 2012

Redaktörler

Dr. Hamza ZÜLFİKAR
Dr. Rasim ÖZYÜREK

Sayfa Düzeni ve Grafik Tasarım

Aynur TOKER

ISBN: 978-975-6090-77-0

Baskı Sayısı: 100

Baskı: Uzerler Matbaacılık Ltd. Şti.

ONURSAL BAŐKAN

Prof. Dr. Ali DOĐRAMACI

Bilkent Üniversitesi ve Mütrevelli Heyet Başkanı

KURULTAYI DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Asst. Prof. Dr. Rasim ÖZYÜREK

Bilkent Üniversitesi Bölge Ülkeleri Kurs Programları Direktörü

Asst. Prof. Dr. Dimitris STAMATOPOULOS

Selanik Makedonya Üniversitesi

BİLİM KURULU

- Dr. Hamza ZÜLFİKAR
- Dr. Haluk Şükri AKALIN
- Dr. Gürer GÜLSEVİN
- Dr. Mustafa ÖNER
- Dr. Rasim ÖZYÜREK
- Dr. Âbide DOĞAN
- Dr. Osman HORATA
- Dr. Murat ÖZBAY
- Dr. Naciye YILDIZ
- Dr. Necmi AKŐİT
- Dr. Eugenia KERMELİ
- Dr. Serkewt AZİZ
- Dr. Anastas YORDANOĞLU
- Dr. Georgios SALAKİDİS
- Dr. Nikolaos LİAZOS
- Öğr. Gör. İsmail AŐIKOĐLU
- Öğr. Gör. Sare ÖZ

İÇİNDEKİLER

- **Dr. Mehmet Demiryürek** - Türkiye’de Yabancı Dil Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme (1891-1910)..... 1-11
- **Dr. Kerime Üstünova** - Ezber Bozan Söylemler 12-17
- **Asist. Harun Bekir** - Bulgaristan’da Ana Dili Türkçenin Öğretimi 18-21
- **Dr. Salim Pılav** – Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Söz Varlığı İçinde Deyim ve Atasözlerinin Yeri Üzerine Bir Araştırma 22-29
- **Dr. Naciye Yıldız** – Kazak Şair Olcas Süleymanov’un Şiirlerindeki Metaforlarla İlgili Bir Yorum 30-36
- **Dr. Ali Göçer** – **Bildiri:** Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Görevlendirilecek Öğretim Elemanlarının Göreve Hazır Bulunuşluk Durumlarının Değerlendirilmesi 37-49
- **Dr. Ali Göçer** – **Poster:** Süreç Temelli Yazma Yaklaşımının Grup Çalışması Tekniğiyle Uygulanabilirliği ve Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Erciyes Üniversitesi Örneği) 50-68
- **Dr. Mahir Kalfa** - Hacettepe Üniversitesi TÖMER’de Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilerin Dil Öğretim Tekniklerinden Beklentileri 69-78
- **Arş. Gör. Cihan Çakmak** – Karamanlı - Grek Alfabeti Üzerine 79-90
- **Öğr. Alb. Cemil Ekiyor** - Yazım ve Noktalama İle İlgili Tutarsızlıklar 91-105
- **M.A Aydan Eryiğit** - Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kısa Hikâyelerin Kullanımı 106-111
- **Dr. Abdurrahman Güzel** – Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretim Tarihine Kısa Bir Bakış 112-142
- **Dr. Bayram Baş** - Atasözlerimizde Düşünceyi Geliştirme Yolları 143-150
- **M.A Recai Ünal** - Çağdaş Türkiye Türkçesinde Bağımlı Ögesiz Birleşik Cümle 151-164
- **Dr. A. Hamit Sunel** - Dilbilgisi Öğretiminde Adlandırma ve Yöntem 165-174
- **Dr. Ayten Sezer Arıç** - Atatürk Döneminde Eğitim Dili Olarak Türkçe 175-179
- **Dr. Hülya Gökçe** - Tatar Türkçesinin Orta Ağız Grubunun Ses Özellikleri 180-194
- **Arş. Gör. İbrahim Karahancı** - Grek Harfli Türkçe Metinler Üzerine 195-207
- **Dr. Eyüp Akman** - Kastamonu Ağzından Az Bilinen İkilemeler 208-215
- **Dr. Aziz Gökçe** - Eski Türkçe Döneminde Eklerde Görev Değişikliği 216-225
- **Dr. Aziz Kılınç** - Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Araştırma Raporu 226-230
- **M.A Reşide Gürsu** - Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metnindeki Yazılı Anlatım Becerisi Kazanımlarının Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi... 231-237
- **Dr. Rasim Özyürek** – Okullarımızda Dilbilgisi Öğretimi 238-243
- **Dr. Hamza Zülfiyar** – Söz Varlığındaki Değişmenin Dildeki Yansımaları 244-247
- **Dr. Âbide Doğan ve M.A Bahanur Garan** - Türk Edebiyatında Selanik 248-263

- **Dr. Meral Demiryürek** - Kemalzâde Ali Ekrem ve Türk Dili 264-277
- **M.A Gülnaz Çetinkaya** - Sözlü Kültürün Anlatıcılarından Yazılı Kültürün Okuyucularına Geçiş Sürecinde Masalın Kurgusal Dünyasında Çocuk ve Eğitim 278-283
- **Dr. Ayşegül Celepoğlu ve M.A Zerrin Çetindağ** - Çocuk Edebiyatı Öğretimi Üzerine Bir Çalışma ..284-292
- **Dr. Yasemin Dinç Kurt** - Selanik Kitabına Edebi Bir Tür Olarak Yaklaşım ve Değerlendirme (Bir Gezi İncelemesi).....293-305
- **H. Melih Sünel** - Çocuk Edebiyatının Yönü 306-308
- **Dr. Mümine Çakır** - Tebrizli Kavsi'nin Şiir Dili 309-318
- **Dr. Serdar Odacı** - Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şiirlerinde Ses İmgesi 319-326
- **Dr. Zühâl Yüksel** – Kırım Tatarlarının Siyasi ve İçtimai Hayatının Kırımlı Şair Bekir Sıtkı Çobanzade'nin Şiirlerine Yansıması.....327-335
- **Dr. Murat Özbay** - Türkçe Öğrenen Yabancıların Sesli Okuma Hataları Üzerine Bir Değerlendirme 336-342
- **Şair Nesrin Erbil** - Irak Türkmen Dilinde Dualar ve Beddualar 343-346
- **Dr. Semran Cengiz** - Alman Oryantalist Martin Hartmann'ın 1900'lerin Başında Selanik ve İstanbul'daki Sosyo – Kültürel ve Siyasi Yaşama Dair İzlenimleri.....347-354
- **M.A Şakir Güneş** – Avrupa Ülkelerinde (İki Dilli Okullarda) Eğitim Gören Yedi ile On iki Yaş Gruptaki Çocukların Dil Öğretiminde Karşılaştıkları Güçlükler 355-359
- **Dr. Bakytgul Kulzhanova** - “Kutadgu Bilig” – Oğuz - Kıpçak Eseri.....360-364
- **Arş. Gör. Nurtaç Ergün** - “Sevinç Çokum, Nermin Bezmen ve Selma Fındıklı'nın Romanlarına Yansıyan Balkan Göçü” 365-375
- **Dr. Ömer Çakır** - Halit Ziya ile Ali Ekrem Arasında Bir Dil Münakaşası: “Yenilik ve Şive”.....376-383
- **Dr. Fatma Ayhan** - Köktürk Harflerinden Güncel Kolye ve Jabo Tasarımları 384-393
- **Yazar Kaan Temizel** - Selanik'te Eski Türk Yerleşimleri ve Türkçe Yer Adları 394-407
- **Dr. Anastas Yordanoğlu** – Yunanistan'da Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi 408-410
- **Dr. Nikolaos Liazos** - Azınlık Eğitimindeki Aday Öğretmenlerin Türk Dili Hakimiyeti.....411-424
- **Dr. Dimitris Stamatopoulos** – İstanbul Rumlarının Dil Sorunu 425-427

**VII. ULUSLARARASI
BÜYÜK TÜRK DİLİ KURULTAYI
BİLDİRİLERİ**

KARAMANLI-GREK ALFABESİ ÜZERİNE

Cihan ÇAKMAK*

Özet

Türkler tarih boyunca Göktürk, Uygur, Soğut, Mani, Brahmi, Çin, Süryani-Estrangelo, Grek, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmışlardır. İncelememize konu olan Karamanlılar da Grek harfli Türkçe ile çok sayıda mezar kitâbesi ve matbu eser ortaya koymuşlardır.

Karamanlılar bugün Orta Anadolu'da özellikle de Kayseri, Nevşehir, Niğde ve Konya çevrelerinde yaşamışlardır. Grek alfabesi Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine mensup olan Karamanlı toplumu tarafından XVIII. ve XX. yüzyıllar arasında kullanılmıştır.

Son yıllarda araştırmacıların ilgisini çeken Karamanlı-Grek alfabesi üzerinde araştırmacılar pek çok çalışma yapmışlardır. Bu bağlamda söz konusu alfabe ve bu alfabenin kullanıcıları olan Karamanlı toplumu ile ilgili ilerleyen süreçte ne gibi çalışmalar yapılabileceği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karamanlı-Grek Alfabeti, Karamanlılar, Dil ve Edebiyat.

I. GİRİŞ

Tarihî süreç incelendiğinde Türklerin medeniyet dairesi içerisinde en çok alfabe değiştirmiş milletlerden biri olduğu karşımıza çıkmaktadır. Göktürk, Soğut, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani-Estrangelo, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Kiril ve Latin gibi on kadar alfabe kullanmış olan Türkler bu yazı sistemleriyle çok sayıda eser ortaya koymuşlardır.

“Tarihi Türkçeye uygulanan yazı sistemleri incelendiğinde, on kadar alfabe ve yazı sisteminin tamamının bir din veya inancın doğrudan veya dolaylı taşıyıcıları oldukları ortaya çıkmaktadır. Bilhassa Orta Çağ'da Türklerdeki karışık alfabe kullanımı Türklerin dört bir yandan çeşitli dinleri temsil eden misyoner gruplarla yakın temasta olduklarını gösterir. Türklerin benimsediği tarihî alfabeler arasında Göktürk yazısı dışındaki sistemlerin hepsi, bir din veya inancın kabulünün hemen ardından kullanım alanına girdikleri için, dokularında siyasî kimlik barındırmazlar. Son devir alfabeleri şeklinde adlandırılacak Latin ve Kiril sistemlerini ise, sosyal ve siyasî seçimler oldukları için farklı boyutlarda değerlendirmek gerekir. Latin alfabesi, dağılmaya yüz tutmuş bir toplumu uluslaştırma gayretiyle örülmüş zincirin son halkalarından birini oluşturarak, Türk alfabe tarihinin son basamağındaki yerini alır” (USER 2002:740-741).

“Kiril alfabesi ise, Çarlık devri bakanlarından Milyutin'in ‘Rus alfabesi kılıçla başlatılanı bitirmelidir’ cümlesiyle açığa çıkan bir imha siyasetinin ürünü olarak Türk alfabe tarihinde belirirken bir ilke de imza atar: Türkler ilk kez bir alfabe sistemini kendi istek ve iradeleri dışında kullanmaya başlamışlardır.” (USER 2002: 741'den naklen: BAYÇURA 1982: 219).

İncelememize esas teşkil eden Grek asıllı Karamanlı alfabesi de Karamanlı toplumunun ibadetlerinde, dualarında, günlük hayatlarında kullandıkları bir alfabe olması münasebetiyle son derece ilginç bir yapıya sahiptir.

* Arş. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, cihancakmak1818@gmail.com

1.1. Karamanlılar

Karaman², XVIII. yüzyıla kadar Osmanlı Devleti'ne bağlı bir yerleşim yeridir. Bu ilin sınırları içine Konya, Akşehir, Niğde, Aksaray, Nevşehir, İçel, Ereğli, Ermenek, Antalya ve Fethiye de girmektedir.

Osmanlı arşiv belgelerinde "Zimniyân-i Karaman" veya "Karamaniyân" olarak adlandırılan Karamanlılar bilhassa Konya, Nevşehir, Akşehir gibi Anadolu'nun iç kesimlerinde varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Karamanlılar XI. yüzyılda Bizans tarafından Anadolu'nun güneyinde yer alan Toros dağlarına yerleştirilmiş ve Bizans ordusu içinde yer alan Peçenek ve Kıpçak gibi diğer topluluklar gibi paralı asker olarak görev yapmışlardır. Daha sonra Ortodoks Hristiyan inancını kabul eden Karamanlıların çoğu bugün Lozan Antlaşmasında imzalanan mübadele ile Yunanistan'da yaşamaktadırlar (KAHYA: 2008, 131).

Karamanlılar kendilerini "Anadolulular" ya da "Anadolu Hristiyanı", kullandıkları dili de "Yavan Türkçe", "Sade Türkçe", "Anadolu lisanı" şeklinde tesmiye etmişlerdir (EKİNCİKLİ: 2002, 236).

"XIV.-XX. yüzyıllar arasında yazılı belgeler bırakan Karamanlılar, bir görüşe göre Türklerin İslamiyeti kabulünden önce Anadolu'ya gelen ve Bizans ile sıkı münasebetleri sonucunda Hristiyanlaşan Türklerin torunlarıdır. Türk halkı kendi ırkından olmayan ve Rumca konuşan Hristiyan-Ortodoks halka *Rum*, kendi ırkından olup Türkçe konuşan Hristiyan-Ortodoks halka ise *Karamanlı* diyerek iki topluluk arasındaki farkı çok açık bir şekilde vurgulamıştır." (SERTKAYA: 2004, 1).

1.2. Karaman ve Karamanlı Adı

Karamanlı toplumu üzerinde çok sayıda araştırma yapmış Macar Bilim adamı Janos Eckmann'a göre Karamanlı adı 1553-1555 yıllarında İstanbul Macar Elçiliğinde görev yapan Hans Dernschwam'ın günlüğünde geçen *Caramani*, *Caramanos* (=i hali), *Caramanier* kelimelerinden gelmektedir (ECKMANN:1988, 89). "İstanbul'da Yedikule yakınlarında bir mahallede oturan ve *Caramanos* denilen bu insanlar Dernschwam'a göre Karaman'dan gelmişlerdir. Ortodoks Hristiyan'dırlar. Hiç Yunanca bilmemekte ve Türkçe konuşmaktadırlar. Yine Dernschwam'a göre I. Selim, Karamanlılar'ı İstanbul'a göndererek Yedikule ile Samatya arasında güzel ve büyük bir kilisesi olan Rum mahallesini oluşturmuştur." (ANZERLİOĞLU: 2009,137'den: DERNSCHWAM:1992).

"*Türk Ortodokslarına ne zamandan beri 'Karamanlılar' dediği hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. 'Karamanlıca' adı verilen ve 'Grek harfli Türkçe' yazının kullanılmaya başlamasını, şayet Türk Ortodokslarına, 'Karamanlılar' adının verildiği tarihi kabul edersek, o zaman Fatih Sultan Mehmet dönemini esas almamız gerekecektir. Gerçi Selçuklular dönemine ait, yazarı bilinmeyen, fakat XIII. yüzyılın ikinci yarısında yazılan bir kaynaktan; 'Yarınşehirde iki kilisenin inşa edildiği, bunlardan birinin Romalıların kilisesi diğerinin de Karamanlıların kilisesi olduğu'*" belirtilmektedir (EKİNCİKLİ: 2002, 236'dan: SCHER: 1907, 222).

Yunan harfli ilk Türkçe gazeteyi çıkaran Evangelinos Misaelidis *Karamanlı* adlandırmasının esas olarak Anadolu'nun Karaman vilayetinden gelenleri ifade etmek

² "Larende şehrinde, daha doğrusu bugün Karaman adı verilen şehrin bulunduğu noktada, ilk ne zaman kimlerin yerleştiği konusunda kesin bir bilgimiz yoktur. Fakat, Hititler dönemindeki Lalanda, Lanta ve Laranta'nın Larende olarak lokalize* edilmesi, burada en az MÖ 2000'lerden beri insanların yaşadığını kanıtlamaktadır." (Gümüşçü: 2001, 67).

*lokalize: Yerleşme yerlerinin tespit edilmesi. (Gümüşçü: 2001, 47).

için kullanıldığını belirtmektedir. “Anadolululara Karamanlı ismi tâ Sultan Murad Han-ı Gazi hazretlerinin asrından sehven İstanbul’un Karamanından dolayı kalmıştır. Şöyle ki, Anadolu’dan İstanbul’a gelen taşçı, duvarcı, sıvacı ustalarının ve amelenin cümlesi Büyük Karaman ile Küçük Karaman’da otururlar idi. Ve devlet ebniyesine (binalarına) veyahut onun bunun binasına ustalar iktiza ettiğinde, ‘gidin birkaç nefer Karamanlı usta getirin’ derlerdi, yani Karamanda oturan ustalardan demek idi. Ve ustaların kaffesi Anadolu olduklarından vakit geçerek, İstanbullular kaffe-i Anadoluluları Karamanlı zanneylediler. Ve böylelikle bu isim kalmış ise de yanlıştır, asıl Karaman İstanbul’dadır.” (ANZERLİOĞLU: 2009, 137-138’dan: ANHEGGER: 1979-1980).

Dilleri Türkçe fakat Ortodoks Hristiyan olan bu halkın yerleşim yerleri dikkate alınarak *Karamanlı* denmesi bugün yaygın olan bir görüştür. “Semavi Eyice’ye göre dilleri gibi bazen adları bile Türkçe olan bu Ortodokslara Orta Anadolu’nun Karaman bölgesinde rastlandığından dolayı *Karamanlı Rumlar* adı verilmektedir. Yine benzer bir görüşü ifade eden Speros Vryonis de Karamanlıların her ne kadar Anadolu’nun birçok yerinde yaşadığını belirtse de, çoğunluğunun Anadolu Türkmen Beylikleri döneminde Karamanoğulları beyliğinin hüküm sürdüğü topraklarda yaşadığından dolayı bu isimle anıldıklarını belirtmektedir.” (ANZERLİOĞLU: 2009, 138’dan: EYİCE: 1962, 369).

İsmail Hakkı Uzunçarşılı *Anadolu Beylikleri* adlı eserinde Karamanoğullarının Afşar boyundan geldiğini belirtmiştir. Karamanlıların bir kısmının Anadolu Selçuklu Devleti’nin Bizans sınırına yerleştirildiğini ve Sultan Alaeddin Keykubad döneminde Ermenak bölgesine yerleştirildiklerini ifade etmiştir. Bunun yanında Karamanlıların bir kısmının Maveraünnehir bir kısmının da Karakoyunlu Devleti döneminde Azerbaycan bölgesinde buldukları bilinmektedir (ANZERLİOĞLU: 2009, 140’dan: UZUNÇARŞILI: 1988, 1).

Peçenekler arasında da *Karaman* adının da şahıs ismi olarak kullanımına rastlanmıştır. Akdes Nimet Kurat, Rus ve Bizans kroniklerinde yer alan Peçenek başbuğlarının isimlerinin *Kataleym*, *Suldüz* ve *Karaman* olduğunu belirtmektedir. Bunun yanında Gyula Moravcsik’in Byzantino Turcica adlı eserinde *Karamanos* adlı bir Peçenek başbuğunun adı zikredilmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında *Karaman* adının Anadolu dışında hem İç Asya’da hem de Balkanlar’da yaşayan Türk toplulukları arasında yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (ANZERLİOĞLU: 2009, 141’dan: KURAT: 1937, 52).

Harun Güngör, *Karamanlılar* adının ortaya çıkışı hususunda şu değerlendirmede bulunmaktadır: “Anadolu’nun diğer yörelerinde yaşayan Rum halka ‘Rum’ denmesine rağmen Karaman bölgesinde yaşayan Rumlara diğer Rumlardan ayrı olarak ‘Karamanlı’ adının verilmesi, onların diğer Rumlardan ayrı bir özelliğe sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü bu bölgede yaşayan Ortodoks Rum halkı sadece Türkçe konuşuyor, Türkçeden başka bir dil bilmiyordu.” (GÜNGÖR: 1989, 97).

“Türkçe konuşan Ortodoksların genel bir ifadeyle *Karamanlılar* olarak adlandırılmaları bir kenara bırakılacak olursa bu insanların kendilerini nasıl isimlendirdikleri sorusunun cevabının da oldukça ilginç olduğu görülür. Konuyla ilgili olarak incelenen hemen hemen tüm kaynaklarda Karamanlılar için çoğunlukla *Türkofon Ortodokslar* tabiri kullanılmaktadır.” (ANZERLİOĞLU: 2009, 148-149’dan: BALTA: 1990, 84; EKİNCİKLİ: 1998, 117; ANHEGGER: 1988, 159).

Konuyla ilgili pek çok araştırmaya imza atmış Evangelia Balta’ya göre ise Karamanlılar Osmanlı İmparatorluğu içindeki diğer tüm topluluklardan farklı bir yere sahiptir. Söz konusu topluluk Hristiyan olmalarıyla Müslümanlardan, Ortodokslukları

ile Katolik ve Protestanlardan, Anadolu olmaları ve Yunanca bilmeleri ile de Yunanistanlılar'dan ayrılırlar (BALTA: 1990, 19).

Karamanlılar tüm değerlendirmelere rağmen kendilerini ne Türk ne de Rum olarak adlandırmışlardır. Karaman kitaplarında bu topluluk "Anadolu Hristiyanları", "Anadolu Ortodoks Hristiyanları", "Yunan dilini bilmeyen Anadolu Hristiyanları" veya sadece "Anadolulu" olarak kaydedilmiştir (ECKMANN: 1991, 21).

II. KARAMANLILARIN KULLANDIĞI ALFABE

2.1. Grek Alfabeti

"Grek alfabeti, Kuzey Sami yazısından gelişen yazı sistemlerinden biridir. Yunanlılar, sıkı ticarî ilişkiler içinde buldukları Fenikelilerin mallarını belirlemede bazı işaretler kullandıklarını görüp bu işaretleri öğrenerek, takriben M.Ö. 1000 yıllarında Grek yazısını kullanmaya başlamışlardır." (USER: 2006, 91'den: MALAY: 1987, 8; DİRİNGER: 1968, 359).

Grek alfabeti, bilhassa ünsüz çatılı bir yazı sistemi olan Sami alfabetini etkilemiş ve modern bir alfabeye dönüştürmüştür. Bunun yanı sıra söz konusu alfabe Antik devirde Etrüsk, Lidya, Likya, Frigya ve Karya alfabelerine, modern çağlarda da Latin ve Kiril alfabelerine kaynak teşkil etmiştir (USER: 2006, 91).

2.2. Karamanlı-Grek Alfabeti

Türkler tarih boyunca Göktürk, Uygur, Soğut, Mani, Brahmi, Çin, Arap, İbrani, Süryani-Estrangelo, Grek, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmışlardır. İncelememize konu olan Karamanlılar da Grek harfli Türkçe ile çok sayıda mezar kitâbesi ve matbu eser ortaya koymuşlardır.

"Türkçenin veya Türkçe kelimelerin yazımında kullanılan ilk alfabelerden biri de Grek (Yunan) alfabetidir. Bugünkü bilgilerimize göre Grek harfleriyle yazılmış en eski Türkçe kelimeler Ural nehrinin Türkçe adı olan *Yayık* ile eski Türklerin cenaze töreni anlamında kullandıkları *yoğ* kelimesidir. Bunlardan *Yayık* adı ilk olarak ünlü İskenderiyeli astronom, matematikçi ve coğrafyacı Ptolemis tarafından II. yüzyılda Δάιξ (*Dayıks*; kelime sonundaki -s Grekçe nominativus ekidir) olarak kaydedilmiştir. Aynı adı Bizanslı Menandros Protektor VI. yüzyılda Δάιχ (*Dayih* veya *Dayik*) şeklinde yazar. Göktürklerin cenaze töreni anlamında kullandıkları *yoğ* kelimesi ise 576 yılında Göktürk hakanı Ektel'e gönderilen Bizans elçilik heyeti başkanı Valentinus'un Bizans'a dönüşünde yazdığı raporunda δοχία (*dohia*) biçiminde kaydedilmiştir. Burada *hi* ve *yota* (hi), Türkçenin ğ sesi için kullanılmış olmalıdır. Kelime sonundaki -a ise Grekçe ektir." (TEKİN: 1977, 105-106).

"Osmanlıcanın veya Türkiye Türkçesinin Grek alfabetiyle yazılmış en eski örnekleri XVI. yüzyıla aittir. Grek harfleri ile yazılmış en eski Osmanlıca (Türkçe) metin İstanbul patriği ünlü Gennadios Scholarios'un Fatih Sultan Mehmed'in emri üzerine hazırlanmış olduğu Hristiyan İtikatnamesidir. Patrik Gennadios'un bu İtikatname'nin Grekçe metnini 1455 veya 1456 yılı başlarında hazırladığı biliniyor. Bu İtikatname Vertoria (Karaferye) kadısı Ahmed tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra Arap harfli Türkçe İtikatname çevirisi Grek harfleri ile de yazılmıştır." (TEKİN: 1977, 107).

Karamanlıların ana dillerinin Türkçe olmasına karşılık Grek alfabetini kullanmalarını Osman Fikri Sertkaya şöyle açıklamaktadır: "*Türklerin başlangıçtaki dinî inançları, bugün için, meçhulümüzdür. Bilinen devrelerden itibaren ise Şamanist, Budist, Maniheyist, Musevî, Nestoriyen (Süryani), Hristiyan, Müslüman vs. olan*

Türkler, değiştirdikleri din gereğince o dine uyan alfabeyi kullanmışlardır. İşte Tengriist Türklerin Köktürk, Budist Türklerin Uygur ve Brahmi, Maniheyist Türklerin Mani, Musevî Türklerin İbrani, Müslüman Türklerin Arap, Hristiyan Türklerin ise Latin, Ermeni, Kiril, Grek... vs. gibi yazıları kullanmalarını, bu değişen din faktörü ile açıklamak istiyoruz. Bu izah tarzı aynı zamanda Karamanlıların Türkleşmiş Rum olduğu görüşünün yanlışlığını da ispat etmektedir.” (SERTKAYA: 2004, 2).

Ortodoks mezhebine mensup olan Karamanlı toplumu tarafından XVIII. ve XX. yüzyıllar arasında kullanılan Grek alfabesiyle tarihi çok daha eskilere giden Türkçe kişi, yer ve kavim adlarının kaydedildiği bilinmektedir (USER: 2006, 85).

Karamanlı-Grek alfabesinin Grek harfli yazımı ile ses karşılıklarını aşağıdaki tabloda şu şekilde göstermek mümkündür:³

KARAMAN TÜRKÇESİ ALFABESİ			
Büyük Harfler		Küçük Harfler	
A	A	α	a
AI	E	αι	e
Π	B	μ, π	b
TZ	C, Ç	τζ	c, ç
Δ, T	D	τ, ντ, σ	d
E	E	ε, αι	e
Φ	F	φ	f
Γ	G, Ğ	γγ, γ	g, ğ
X	H	χ	h
H, I	I, İ	ι, ει, ή, οί, υ	i, i
K	K	κ, χ	k
Λ	L	λ	l
M	M	μ	m
N	N	ν	n
O	O, Ö	ο, ω	o, ö
Π	P	π	p
P	R	ρ	r
C	S, Ş	σ	s, ş
Σ	S, Ş, Z	ς	s, ş
T	T	τ	t
OY	U, Ü	ου	u, ü
B	V	β	v
ΓI	Y	γ	y
Z	Z	ζ, z	z

Tablo 1. Karamanlı Türkçesi Alfabeti

Türkçenin 31 sesinden c, ç, h, ı, j, ö, ş ve ü harflerini Yeni Yunan alfabesinde göstermek mümkün değildir. Bunun dışında Grek alfabesiyle yazılmış eski metinlerde çoğu zaman b, d ve g harfleri p (π), t (τ, υ), ve k (χ) ile gösterilmiştir (ECKMANN: 1950, 172).

³Tablo-1 için bakınız. DEMİR, Necati (2010), “Türkiye’de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili”, Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks, Vol.2, No.1, s. 11-12.

“Grek alfabesi, Karamanlı Türkçesinin ses sistemini tam olarak yansıtmamaktadır. Bu alfabe, Türkçedeki dar-düz damak ünlüsü *i*’yi, dar-yuvarlak ön damak ünlüsü *ü*’yü, geniş-yuvarlak ön damak ünlüsü *ö*’yü, sedalı ve sedasız diş-damak patlayıcıları *c* ve *ç*’yi, sedalı ve sedasız diş-damak sızıcıları *j* ve *ş*’yi ve sedasız arka damak sızıcısını karşılayan harf değerlerine sahip olmadığı için, söz konusu sesler farklı harf birlikleriyle ve diyakritiklerle temsil edilmişlerdir. *c* ünsüzü $\tau\zeta$, *j* ünsüzü ζ , *ş* ünsüzü σ ve ς , *i* ünlüsü ι , $\epsilon\iota$, η , ve ν harfleri ve harf birlikleriyle, *ö* ünlüsü o , *ü* ünlüsü de ov ile yazılmıştır. Bununla beraber, söz konusu harf birlikleri ve ayırıcı işaretlerin (diyakritik) kullanılışı, bölgeden bölgeye değişmiş ve neticede ortaya son derece istikrarsız bir imla çıkmıştır. Bu seslerin yanında Grek alfabeli Karamanlı Türkçesi metinlerinde *b* için hem $\mu\pi$ hem π , *d* için hem $\nu\tau$ hem τ harflerinin kullanılması, χ ’in hem *k* hem de *h* seslerinin karşılığında kullanılması, imladaki karışıklığı iyice arttırmıştır.” (USER: 2006, 91-92’den: ECKMANN: 1950, 27-31). Tüm bunlara ek olarak Karamanlıcada, Yunan alfabesinde bulunmayan harfler vardır. Örneğin epsilon (Ψ) ve ksi (Ξ) gibi Grek harfleri Karamanlıcada yoktur. Çünkü Türkçede bu harflerin temsil ettiği ses bulunmamaktadır. Karamanlıcada bazı sesleri karşılamak üzere özgün harfler de yaratılmıştır. Karamanlı alfabesine Latince C, Kiril alfabesinden ise Δ harfleri girmiştir (KORAT: 2003, 67). “Yunan dilinde bulunmayan B, D, Ş ve K sessizleri ile Ö ve Ü seslilerinin Karamanlıca alfabeyle ilave edilmiştir. Dolayısıyla, Π ’nin üzerine nokta konularak B, T ’nin üzerine nokta konularak D, Σ sigma üzerine nokta konularak Ş ve K kappa harfi üzerine nokta konularak K ünsüzleri oluşturulmuştur. Ö sesli harfini elde etmek için O (omikron) üzerine nokta konulurken, Ü harfi için OY harfleri birlikte kullanılmıştır.” (ANZERLİOĞLU: 2009, 222’den: BAYKURT: 1932, 25).

Karamanlıların kullandıkları Grek alfabesiyle ilgili sonuç olarak şunlar söylenebilir: Karamanlıların Grek alfabesini kullanmalarının en önemli nedenlerinden biri dinî gerekçeleridir. Bunda kilise önemli bir rol oynamaktadır. Yunan harfleriyle Türkçe yazmanın diğer bir önemli gerekçesi de Karamanlılar arasında örgün eğitimin olmayışdır. Yerel topluluklar ve dinî cemaatler kendi eğitimini kendileri veriyordu. Bunda Osmanlı İmparatorluğunda dil ve yazı çeşitliliğinde herhangi bir baskının olmaması, aksine tam bir özgürlüğün hâkim olması etkindir (KORAT: 2003, 67).

Grek alfabesi; Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine bağlı olan Karamanlılar tarafından XVIII. ve XX. yüzyıllar arasında kullanılmıştır. Sınırlı sayıda ve dar bir bölgede kullanılmasına karşın söz konusu alfabeyle çok sayıda eser yazılmıştır. Bu alfabe, Göktürk yazısı dışındaki diğer tarihî Türk alfabeleri gibi, Türkçenin sahip olduğu seslerin tamamını karşılamada yeterli olmamıştır. Grek alfabesi ise kullanıldığı coğrafya itibarıyla Anadolu, Suriye, Balkanlar, Baserabya ve Kırım’ın bazı bölgelerindeki Ortodoks Hristiyan Türkler ve Rumlar tarafından sınırlı bir bölgede kullanılmıştır. Bu noktada din ve inanç sistemlerinin alfabe seçimindeki belirleyiciliği etkili olmuştur. Tarihî süreçteki siyasi olaylar ise (Lozan Antlaşması’yla yürürlüğe giren Mübadele yasası), Grek alfabesinin Türkler ve Türkçe konuşan Rumlar tarafından kullanılmasına son vermiştir (USER: 2006, 92).

III. KARAMANLICA

Karamanlıca, XVI. yüzyıldan XX. yüzyılın başlarına kadar Grek alfabesinin kullanılmasıyla yazılan Türkçedir. Karamanlıcanın ilk dönemlerinde bilhassa konuşma dilinin fonetik özellikleri Orta Anadolu lehçesiyle, son dönemlerde ise Osmanlıca ile benzerlikler gösterir (KORAT: 2003, 65).

Anadolu’daki Ortodoks Hristiyanların konuştuğu Türk ağzı, *Karamanlı Türkçesi* veya *Karamanlıca* olarak adlandırılmıştır. Lozan Antlaşması’nın ardından

mübadeleye tabi tutulan Karamanlı Ortodoks Türkler, Türkiye'den ayrıldıkları tarihe kadar yüzlerce mezar kitabesi, el yazması ve matbu metin bırakmışlardır (USER: 2006, 89).

Karamanlının nasıl bir dil olduğunu ilk kez Jacob ele almıştır. Jacob, Karamanlının klasik dile çok yakın bir dil olduğunu ifade etmiştir (ECKMANN: 1950, 168'den; JACOB: 1898). Bu iddia Eckmann'a göre Karamanlıca eserlerdeki hususiyetler incelendiğinde kısmen doğrudur (ECKMANN: 1950, 168).

Karamanlıcada müşterek bir yazım birliği yoktur. Yaşanılan bölgeden bölgeye harflerin kullanımları, stilleri değişiklik gösterebilir. Bazen sadece bir bölgede kullanılan ve o bölgeye has harf stiline rastlanabilir⁴ (KORAT: 2003, 65). Bu bakımdan Karamanlıca eserlerin dil ve imlâsı standart bir dil özelliği taşımamaktadır. Karamanlıca yazılmış eserlerin pek çoğu tercüme eser oldukları için mütercimlerinin dil ve imlâ anlayışlarını yansıtmaktadırlar. Bunun yanında mütercimlerin farklı coğrafyalarda ve farklı zamanlarda yaşamış olmaları onların kendi aralarında da bir birlik oluşturamamalarına sebep olmuştur. Bu mütercimlerin esas gayesi ortaya koydukları eserlerin dili değil içeriğidir. Bu yüzden mütercimler hitap ettikleri topluluğun kendilerini anlayabilecekleri sade ve anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir. Zira bu dinî kitapların çoğu okunmak için değil dinlenmek için kaleme alınmıştır (KILIÇARSLAN-KAHYA: 2009, 730).

Karamanlıların yazılı eserlerinde, kitabelerinde ve mezar taşlarında Türkçe kelimelere yer vermelerinin yanında bilhassa *karındaş* gibi Eski Türkçe kelimelere de yer vermiş olmaları son derece dikkat çekicidir. Alanya'nın Tepe Mahallesi'nin Hıdırellez Mevkiinde bulunan Agios Georgios Kilisesi'nin 1873 yılında tamir edildiğini anlatan kitabe buna örnek olarak gösterilebilir.⁵

Abdülkadir Baykurt Cami yazılarında Karamanlılardan geniş bir şekilde bahseder. Cami'ye göre İstanbullular Karamanlılar'ı ayırt etmek için *Karamanlı Rum* tabirini kullanarak onları diğer Rum ahaliden ayırırlardı. Cami, bu Hristiyan topluluğun son derece duru bir Türkçe kullandığını ve ibadetlerini yaptıkları kiliselerinde dinî ritüellerini yine sade bir Türkçe ile yapmalarıyla dikkati çektiklerini belirtmektedir (AYGİL: 2003, 73-74'den; CAMİ: 1932, 5-6).

Sonuç olarak bugün Yunanistan'da birinci ve ikinci kuşak Karamanlı toplumu içinde Türkçe hâlâ canlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Üçüncü kuşak içinde konuşulanları anlayanların yanı sıra az sayıda da olsa Türkçe konuşabilen insanların yaşadığı bilinmektedir (ANZERLİOĞLU: 2009, 171).

⁴ Buna örnek olarak Niğde'nin Yeşilburç köyü Ayios Theodoros Kilisesi yazıtı çok tipiktir. Söz konusu kitabede "i" harfi haç işareti ile gösterilmiştir. Bunun yanı sıra yerel söyleyiş özellikleri de dikkat çekicidir. Örneğin Sille yazıtında "şefaati ile" ifadesi "şefaatiylan" şeklinde gösterilmiştir. "Hak taala" yerine "Hak taale" yazılmıştır. Bir diğer örnek ise Kayseri Endürlük'teki yazıtta "bin" sayısı, aynı yörede yaşayan Kayserililer gibi nazal n söylenişi ile Binn (BİTT) şeklinde kaydedilmiştir (Korat: 2003, 65).

⁵ Kitabenin günümüz Türk harflerine çevrilmiş şekli şöyledir:

1. Agios Georgios kilisesi kadımden burada bulunur.
2. Şimdi bu tarihte Aziz kilise yeniden
3. Ortodoks Hristiyan karındaşlarımız kuvveti ile
4. yapılmıştır. Biz de Kilise'nin tarihinin
5. bilinmesi için bu tarihi yazdırmışızdır.
6. Alanyalı Manuloğlu Sabba 1873 Abril 23." (Gönüllü: 1996, 24).

3.1. Karamanlıca Eserler

Grek alfabesinin kullanılmasıyla Karamanlı Türkçesiyle ve el yazmasıyla yazılan en eski metinler XVI. yüzyıldan kalmadır. Söz konusu el yazmalarının pek çoğu Grekçeden çevrilmiş dinî mahiyetteki eserlerdir (GÜLENSOY 2010: 434).

Karamanlıca eserlere XV. ve XVII. yüzyıllar arasında yazma olarak rastlanmaktadır. Karamanlıca yazılmış matbu eserler ise XVIII. yüzyılın başlarından itibaren kaydedilmeye başlamıştır. Karamanlı Türkçesine tercüme edilen bilinen en eski eser ise İstanbul'un fethinden sonra ilk Ortodoks patriği olan Gennadios'un "İtikadname" adlı eseridir. Bunun yanı sıra Karamanlıca metinler içinde Adalia (Antalya)'lı Serapheim (Serafim)'in tercüme ettiği eserler büyük bir yekûn tutmaktadır (SERTKAYA: 2004, 2).

İlk neşredilen Karamanlıca kitap 1718 yılında basılmıştır. 1718 yılından itibaren muhtelif Avrupa ülkelerinde Karamanlıca diyaleği ile yazılmış pek çok eser yayınlanmıştır. Karamanlıca yazılmış kitaplar ile ilgili en geniş külliyat Yunanistan'ın başkenti Atina'daki Millî Kütüphanede (National-bibliothek) ile Yunan Bilim Akademisi Kütüphanesinde (Bibliothek der Griechischen Akademie der Wissenschaften) bulunmaktadır. "Karamanlıca kitapların ilk listesi (yeni basımlı 71 kitapla birlikte 54 eser) S.A.Chudaverdoğlu-Theodotos tarafından bir araya getirilmiştir. *Karamanlidika* adında düzenlenen büyük bir katalog Türkçe olup, Yunan alfabesiyle basılmış olan eserlerin analitik bir bibliyografyası son zamanlarda Atinalı âlimler S. Salaville ve E. Dalleggio tarafından başlatılmıştır. İlk cildi 1584-1850 yıllarındaki 113 eseri tasvir eden 1958 yılında Atina'da neşredilen bir katalog Karaman Edebiyatı hakkındaki bilgimizi esaslı bir şekilde zenginleştirecektir." (ECKMANN: 1988, 90).

Kayıtlarda geçen Karamanlıca yazılmış en eski tarihli kitap 1584 yılında neşredilmiştir. Bu eserin ardından Atina, İstanbul, Venedik gibi pek çok ülkede yazılmış Karamanlıca eserlere rastlamak da mümkündür. Bu yayınların pek çoğu dini, içerikli olup mahalli Karamanlı ağzıyla kaleme alınmışlardır (EYİCE: 1962, 373; TEKİN: 1977, 107-108).

"Grek harfli Karamanlı Türkçesi kitaplar XVIII. ve XIX. yüzyıldan kalmadır. Bunların içinde en eskisi, ilk baskısı 1718'de İstanbul'da (diğer baskıları: Amsterdam 1743, İstanbul 1803 ve 1883) yapılmış olan *Gülzar-ı iman-i Mesihî* adlı din kitabıdır. XVIII. yüzyıl başlarından XIX. yüzyıl sonlarına kadar yani iki yüz yıl içinde İstanbul, Venedik, Atina, Viyana, Leipzig, Amsterdam, Bükreş gibi şehirlerde basılmış Karamanlıca kitapların toplam sayısı 500'ü aşar." (TEKİN: 1977, 107-108).

"Karamanlı ağzıyla çok sayıda sözlük, din, felsefe, tıp, ticaret ve bilim eseri ortaya konmuştur. Bu gelenek, Lozan'da 30 Ocak 1923'te imzalanan 'Türk ve Rum Ahalinin Mübadelesine Dair Mukâvelenâme ve Protokol'ün yürürlüğe girdiği güne kadar aralıksız olarak devam etmiştir." (USER: 2006, 86).

Grek harfleriyle yazılan Karamanlıca metinler incelendiğinde eserlerin, 1850'ye kadar genel olarak dinî konuları içerdiği görülür. Yayınlar, XIX. yüzyılın ortalarından itibaren giderek çeşitlenir. Aralarında gazete, dergi, tarih, coğrafya, gramer, sözlük (Osmanlı Türkçesi-Yunanca), ders kitabı, hukuk kitabı, çeviri romanların da bulunduğu din dışı eserler ortaya konulmaya başlamıştır (USER: 2006, 90'dan: STATHIS: 1994, 2055-2063).

Karamanlılar Yunanca bilmedikleri için dinî ve din dışı konulu eserlerini Grek alfabesiyle yazmışlardır (TEKİN: 1977, 107). Bu topluluk sadece matbu eserler yazmakla kalmamış, cenazelerini gömdükten sonra diktikleri mezar taşlarına,

ibadetlerini yerine getirdikleri kiliselere ve su içtikleri háyaratlara da kitâbeler yazmışlardır (USER: 2006, 90).

Misyonerlik faaliyetleri Karamanlıca eserlerin yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır. Bilhassa XVI. ve XVII. yüzyıllarda Anadolu'da İtalyan, Fransız, İngiliz ve Amerikan misyonerler çok sayıda hastane, okul ve matbaa açmışlardır. Bu durum beraberinde dini ve din dışı konulu çok sayıda eser yazılmasına zemin hazırlamıştır (ANZERLİOĞLU: 2009, 219).

Karamanlıca eserlerin yazılmasındaki en önemli ve birincil amaç dinî akidelerini yerine getirmek isteyen fakat Yunanca bilmeyen Anadolu Ortodoks Hristiyanlara dinî inanç ve ritüellerinin öğretilmesidir (KILIÇARSLAN-KAHYA: 2009, 730).

Karamanlı dili, Grek harfleriyle yazılmış eserlerde olduğu gibi bir birlik göstermemektedir. Fakat burada da bir edebî dil ve çeşitli ağızların varlığı söz konusudur.

Özetle söyleyecek olursak Karamanlılar hem dinî ve hem de din dışı konulu çok sayıda matbu eser ortaya koymuşlar ve bu eserlerde Türkçe düşünüp Türkçe yazmışlardır.

IV. SONUÇ

Karamanlı Türkçesi Türklerin tarih boyunca kullandıkları pek çok alfabe içinde Grek harfleriyle Türkçe yazılması bakımından büyük önem taşımaktadır.⁶

Karamanlıların kullandığı Grek alfabesi tıpkı Latin alfabesinde olduğu gibi seslerin tespit edilmesi noktasında büyük önem taşımaktadır. Çünkü Arap alfabesinin kullanıldığı o devirlerde *a* ile *e*'nin ya da *o*, *ö*, *u* ve *ü* harflerinin okunuşunda bazı zorluklar yaşanıyordu. Fakat Grek alfabesinde söz konusu harfler net olarak ortaya konmuştur. Bu bakımdan Karamanlıca eserler Türk dili tarihi açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Söz konusu eserler Grek alfabesiyle yazılmış olmaları münasebetiyle Arap alfabesiyle yazılan o devir eserlerindeki yazım problemlerinin çözümünde son derece önemli bir işleve sahiptir.

Yazıldığı dönemin halk dilini yansıtması ve bölgeden bölgeye söyleyiş farklılıklarının ortaya konulması bakımından da özel bir yere sahip olan Karamanlıca metinler ciddi bir şekilde ele alınmalı, ses hususiyetlerinin⁷ yanında geniş kapsamlı bir grameri ve sözlüğü hazırlanmalıdır.

KAYNAKLAR

ANHEGGER, R. (1979-1980), "Hurûfumuz Yunanca. Ein Beitrag zur Kenntniss der Karamanish-Türkischen Literatur", *Anatolica*, no. VII, s. 159.

ANZERLİOĞLU, Yonca (2003), *Karamanlı Ortodoks Türkler*, Ankara, Phoenix Yayınları.

AYGİL, Yakup (1995), *Hristiyan Türklerin Kısa Tarihi*, İstanbul.

AYGİL, Yakup (2003), *Turanlı Hristiyanlar*, İstanbul, Ant Yayınları.

BALTA, Evangelia (1989), "Karamanlidika", Atina 1987 (Pinelopi Stathis, Karamanlıca, Çev. Bülent Berkol), *Tarih ve Toplum Dergisi*, S. 62, (Şubat), İstanbul, s. 59-60.

⁶ Daha geniş bilgi için bk. USER, Hatice Şirin, *Türk Yazı Sistemleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2006.

⁷ Karamanlıcanın ses hususiyetleri Janos Eckmann tarafından ele alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. ECKMANN, Janos (1965), "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, C. VIII, s. 165-200.

- BALTA, Evangelia (1998), "Karamanlıca Kitapların Dönemlere Göre İncelenmesi ve Konularına Göre Sınıflandırılması", *Müteferrika*, S. 13, İstanbul, s. 1-7.
- BALTA, Evangelia (1990), "Anadolu'lu Türkofon Hristiyan Ortodoksların 'Ulusal Bilinç'lerini Araştırmaya Yarayan Kaynak Olarak Karamanlıca Kitapların Önsözleri", *Tarih ve Toplum Dergisi*, 13/74 (Şubat), İstanbul, s. 84.
- BAYKURT, Cami (1932), *Osmanlı Ülkesinde Hristiyan Türkler*, İstanbul.
- DEMİR, Necati (2010), "Türkiye'de Bulunan Grek Harfli Türkçe Kitabeler ve Karaman Türklerinin Dili", *Zeitschrift für die Welt der Türken, Journal of World of Turks*, Vol.2, No.1, s. 11-12.
- DERNSCHWAM, H. (1992), *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*, (Çev. Prof. Dr. Yaşar Ören), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 78.
- DIRINGER, D. (1968), *The Alphabet A Key to the History of Mankind*, vol. I, New York, 1.s.
- DUMAN, Mustafa (1989) "Karamanlıca, Yunanca, Ermeni Harfli Türkçe ve Ermenice Nasrettin Hoca Kitapları", *Tarih ve Toplum Dergisi*, XVI, S. 92, İstanbul, s. 61-64.
- ECKMANN, Janos (1950), "Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında", *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, Ankara, s. 27-31.
- ECKMANN, Janos (1951), "Karamanlıca -işin'li Gerundium Hakkında", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Ankara, s.14-15.
- ECKMANN, Janos (1953), "Karamanlı Türkçesinde -maca Ekli Fiil Şekli", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, Ankara, s.45-48.
- ECKMANN, Janos (1965), "Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, C. VIII, s. 165-200.
- ECKMANN, Janos (1965), *Philologiae Turcicae Fundamenta II*, Wiesbaden: s. 819-835.
- ECKMANN, Janos (1988), "Karamanlıca'da Birkaç Gerundium Terkibi", (Çev. Müjdat Kayayerli), *Türk Kültürü Araştırmaları*, S. XXVI, 2, Ankara, s: 89-94.
- ECKMANN, Janos (1991), "Karaman Edebiyatı", (Haz. Halil Açıkgöz), *Türk Dünyası Edebiyatı I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları*, İstanbul, s. 20-38.
- EKİNCİKLİ, Mustafa (1998), *Türk Ortodoksları*, (1. baskı), Ankara, Siyasal Kitabevi.
- EKİNCİKLİ, Mustafa (2002), "Türk Ortodokslarının Kimliği Üzerine Bir Değerlendirme", *Türkler Ansiklopedisi*, C. 6, (Edit. Hasan Celal GÜZEL, Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK, Prof. Dr. Salim KOCA), Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, s. 233-239.
- ERGENE, Teoman (1951), *İstiklal Harbinde Türk Ortodoksları*, İstanbul.
- ERÖZ, Mehmet (1983), *Hristiyanlaşan Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- EYİCE, Semavi (1962), "Salaville Severien ve Dalleggio, Eugene, Karamanlidika, Bibliographie analytique d'ouvrages en langue Turque imprimes en caracteres Grecs I, 1584-1850, *Belleten*, C. XXVI, S. 102, (Nisan), Ankara, s. 369.
- EYİCE, Semavi (1975), "Anadolu'da Karamanlıca Kitabeler" (Grek harfleriyle Türkçe Kitabeler)", *Belleten*, C. XXXIV, S. 153, (Ocak), Ankara, s. 25-48.
- EYİCE, Semavi (1977), "Rum Harfleri ile Türkçe (Karamanlıca) Bir Nevşehir Salnamesi (Yıllığı)", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Fındıkoğlu Armağanı*, İstanbul, s. 77-102. (4 resim ile)

- EYİCE, Semavi (1980), "Anadolu'da Karamanlıca Kitabeler" (Grék harfleriyle Kitabeler II" *Belleten*, C. XLIV, S. 176, (*Ekim*), Ankara, s. 683-696 (9 resim ile).
- GÖNÜLLÜ, Ali Rıza (1996), "Alanya'da Karamanlıca (Grek alfabeli Türkçe) Bir Kitabe", *Yesevi, Aylık Sevgi Dergisi*, S. 28, (*Nisan*), İstanbul.
- GÜLENSOY, Tuncer (2010), *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜLER, Ali (1998), "Yunanistan'da Etnik Gruplar I: Dil Grupları", *Avrasya Dosyası*, C. IV, S. 1-2, Ankara, s. 12-21.
- GÜMÜŞÇÜ, Osman (2001), *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- GÜNGÖR, Harun (1984), "Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe", *Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları*, S. 33, İstanbul, s. 95-101.
- GÜNGÖR, Harun (1989), "Karamanlıca Üç Kitabe", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, C.III, S. 34, İstanbul, s.29-31.
- GÜNGÖR, Harun (2000), "Niğde-Nevşehir Yöresinde Karamanlıca Kitabeler", *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, (*Aralık*), S. 168, İstanbul, s. 44-46.
- GÜRSEL, Korat (2003), "Karanlıktaki Dil: Karamanlıca", (Foto: Şebnem Eraş), *Atlas Dergisi*, S. 125 (*Ağustos*), s. 56-74.
- HAZAR, Mehmet, ÖZDEM, Oğuz (2008), "Grek Asıllı Karamanlı Türkçesi Alfabesinin Kullanımı Üzerine", *Turkish Studies*, Vol. 3/6, Fall, s. 337-353.
- İNAN, Abdulkadir (1968), *Makaleler ve İncelemeler*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KAFESOĞLU, İbrahim (2005), *Türk Millî Kültürü*, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- KAHYA, Hayrullah (2003), "Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi", *Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- KAHYA, Hayrullah (2008), "Karamanlıca Zarf-fiil Eklerinden Örnekler", *Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi*, S.19, Konya, s. 131-152.
- KAHYA, Hayrullah, (2008), "Karamanlıca Zarf-Fiil Eklerinden Örnekler", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S. 19, Konya, s. 131-152.
- KAHYA, Hayrullah (2008), "Karamanlıca Bir Esere Göre Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler", *Turkish Studies*, Volume 3/Spring, s. 480-501.
- KILIÇARSLAN, M., KAHYA, H. (2009), "Yunanca-Osmanlıca/Karamanlıca Bir Sözlük: Leksikon Ellinoturkikon", *Turkish Studies*, Vol.4/4, Summer, Erzincan.
- KORKMAZ, Zeynep (1977), *Nevşehir Yöresi ve Ağzları I. Cilt Sesbilgisi* (2. baskı), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- KURAT, Akdes Nimet (1937), *Peçenek Tarihi*, İstanbul.
- KURAT, Akdes Nimet (1972), *IV-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz'in Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri*, Ankara.
- MALAY, Hasan (1987), *Epigrafi (Yazıbilim)*, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, s. 8.
- MORAVCSIK, Gyula (1953), *Byzantino Turcica, II, Sprachste der Türkvölker in den Byzantine Quellen*, Leiden, s.151.

ÖZTÜRK, İbrahim (1996), “Niğde’de Yaşamış Türk Ortodokslar ve Onlardan Kalan Üç Kitabe”, *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.1, Niğde, s. 81-87.

SERTKAYA, Osman Fikri (2004), “Grek Harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamalı Ağzı Metinleri Üzerine”, *Journal of Turkish Studies*, 28/II, Günay Kut Armağanı IV, s. 1-21.

SOYSÜ, Hale (1992), *Kavimler Kapısı-I (Gagauzlar ve Karamanlılar Bölümleri)*, Kaynak Yayınları, İstanbul.

ŞAHİN, Alpay (2000), “Karamanlides”, *Milliyet*, 17 Ekim 2000.

ŞAKİROĞLU, Mahmut (1974), “S. Salavielle ve E. Daleggio, Karamanlidika, Bibliographie analytique D’ouvrages en Alngue Turque Imprimées en caracteres Grecs,III, 1866-1900”, *Belleten*, C. XXXVIII, S. 149-152, s.758.

TEKİN, Talat (1977), *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı*, Ankara, Simurg Yayınları.

TURAN, Osman (1948), “Selçuk Devri Vakfiyeleri”, *Belleten*, XII/45, Evliya Çelebi Seyahatnamesi, IX, Ankara, s.71.

TÜRK, Ahmet Turan (2012), “Leksikon-Ellino Turkikon’dan Hareketle Grek Asıllı Karamanlı Alfabeti, I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, C. I, Ankara, s. 123-138.

USER, Hatice Şirin (2006), *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Ankara, Akçağ Yayınları.

USER, Hatice Şirin (2002), “Türklerde Alfabe ve Kimlik”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. III, Ankara, s. 740-753.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988), *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ansiklopediler

Türkçe Sözlük (2005), Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkler Ansiklopedisi (2002), (Edit. Hasan Celal GÜZEL, Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK, Prof. Dr. Salim KOCA), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.

Büyük Larousse, C. II, s. 9392.